

Arvukirjutusmuresid

Argo Mund

Artikli eesmärk on anda juhtnööre neile, kellel on probleeme numbrite kirjutamisega. Soovitused kehtivad üldkeelse teksti kohta, erialakeelsetes tekstides võib olla ka muid tavasid. Näited pärinevad EKI keelenõuande ainesest ja ajakirjandusest.

Arvude kirjutamise reeglistiku annab Tiiu Ereli raamat „Eesti ortograafia”¹, lisalugemist leiab ka mõnest siinse kogumiku artiklist².

Millal kirjutada arvud sõnade, millal numbritega?

Arvud 1–10 kirjutatakse sõnaga, nt „1 kord elus” asemel on õige *üks kord elus*. See kokkulepe ei kehti täppisteaduste ja muude arvurohkete tekstide kohta, nt statistikatekstis võib märkida *Alustati 10 menetlust, neist 8 avalduse alusel*. Ülepingutused on *kolmandal, 13. ja 23. oktoobril ja seitsme-, 12- ja 15-aastane*, sest suuremate arvude kõrval sobib kirjutada numbriga ka väiksemaid. Samuti tuleb silmas pidada, et koos protsendi- ja paragrahvimärgi ning mõõtühikulühendiga kasutatakse ainult arve. Seega ei tohi kirjutada „kuus %”, „kaheksa m” ega „§ üheksa”, vaid 6%, 8 m ja § 9 ~ 9. §.

Ka tuletistes ja liitsõnades on tavaks märkida arvud 1–10 sõnaga, seega on õige *neljane pakk, kuuene pakk* (mitte „4ne pakk”, „6ne pakk”), *kuue-seitsmekesi* (mitte „6-7kesi”), *kahek-*

¹ T. Ereli, Eesti ortograafia. Neljas, täiendatud trükk. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 2005.

² H. Mäekivi, M. Raadik, See tühine tühik. – vt siinses kogumikus lk 191; T. Leemets, Kas siia käib sidekriips? – vt kogumikus lk 184.

sandiknoot (mitte „8-ndiknoot“), *nullklass*, *kahepaat*, *ühepäevaliblikas*, *kolmepunktiivise* (mitte „3-punktiivise“ ega „3punktiivise“), *viiepalliskaala*, *ühepäevane kursus*, *kuuenädalane puhkus*. Ühel küsijal oli mure, et sõnast *neljapäevane* ei pruugi lugeja õigesti aru saada: seda võib mõista nii tähenduses 'nelja päeva pikkune' kui ka 'neljapäeval toimuv'. Esimese tähenduse puhul võib arvestada võimalust kirjutada ka *4-päevane* ~ *4päevane*.

Vahel võib kümnest suuremaidki arve kirjutada sõnadega. Eriti on see mõeldav siis, kui tekstis on vaid üksikud arvud, nt *Ta oli seal elanud neliteist aastat*. Sõnaga kirjutamist tuleb kaaluda, kui arvu võidakse valesti lugeda, nt „40 krooni ei mõtlegi ma sulle tagasi anda“ asemel *Neljakümmend* ~ *neljakümme krooni ei mõtlegi ma sulle tagasi anda*.

Piltlikes väljendites kirjutatakse mis tahes suurusega arvud sõnaga, nt „1000-näoline Ameerika“ on *tuhändenäoline Ameerika* või *tuhande näoga Ameerika*.

Kas kolm tuhat on õige kirjutada 3000, 3 000 või 3,000?

Õige on esimene, sest neljakohalised arvud kirjutatakse tühikuta. Alates viiekohalistest tarvitatakse numbrite rühmitajana tühikut, mitte aga punkti ega koma, seega on nt kolmteist tuhat kakssada nelikümmend üheksa õige kirjutada *13 249*.

Kas arvu 3800 asemel võib kirjutada ka 3,8 tuhat või 3,8 tuh?

Ökonoomne on kirjutada numbritega, kaks viimast varianti ei anna ruumisäästu.

Mis arv on 3800 miljonit?

„1000 miljonit“ on õigupoolest juba 1 miljard, niisiis on selgem kirjutada *3,8 miljardit* ~ *3,8 mld* või numbritega *3 800 000 000*.

Kas arvu tohib poolitada, nt nelikümmend viis tuhat kolmsada kaks kirjutada 45 302?

Arvu ei tohi poolitada, vaid see tuleb mahutada ühele reale. Poolitamatu tühiku saab, kui valida Ctrl + Shift + tühikuklahv.

Kas õige on Vabariigi Valitsuse määrus nr 5 17. oktoobrist 2000?

Ei, parem on panna kuupäevafraas dokumendi nimetuse ette. Nii ei jää dokumendi ja kuupäeva number kõrvuti ning ka sõnajärg on eestipärane. Seega sobib kirjutada *Vabariigi Valitsuse 17. oktoobri 2000. a ~ aasta määrus nr 5, Riigikohtu halduskollegiumi 10.04.2001. a otsus nr 3-3-1-13-01*.³

Samuti oleme keelenõu andes soovitanud kohendada lauset *Tunnistus on välja antud õppenõukogu otsusel 14. juunil 2000. a*, kus kuupäeva kirjutamiseks häid lahendusi pole („otsusel 14. juunil” ja ka „otsusel 14. juunist” on kehvavõitu). Paremini sobiks *Tunnistus on välja antud õppenõukogu 14. juuni 2000. a ~ aasta otsusega ~ otsuse põhjal*.

Millal on araabia numbri järel punkt?

Põhiarvud näitavad hulka ja vastavad küsimusele *mitu?*, *mitme?*, *mitut?* jne. Põhiarvu järel punkti pole: *28 mandaati, 30 päeva jooksul, 190 liikmesriigi elanikud, 192 koolis*.

Kui arv näitab järjekorda ja vastab küsimusele *mitmes?*, *mitmenda?* vm, on ta järgarv ning araabia numbri järele tuleb punkt, nt *2005. aastaks* (vrd põhiarvuga: *aastaks 2005*), *2006. aasta majandusaruanne ~ 2006. majandusaasta aru-*

³ Vt ka R. Kull, M. Raadik, Õigusaktid ja kuupäevafraas. – Kirjakeele teataja II. Emakeele Seltsi keeleteoimkonna soovitusel 1993–2000. Emakeele Selts, 2000, lk 47–50.

anne, sündis 1878. aastal, 1. detsembri ürituse kava, nihkub 30. märtsile 2001, õpib 11. klassis, 16. punkti järgi, iga 25. noor, 30. sünnipäev. Tähele tasub panna seda, et niisugustes ühendites nagu 1960.–62. aastal, 2.–4. koha mehed, 6. ja 12. nädalal ning 1997. või 2002. aastal on punkt ka esimese arvu järel enne kriipsu või sidosõna.

Palju muresid on tekitanud kuupäeva vormistus. Kuigi kõnekeeles on laialt levinud põhiarvu kasutus („sünnipäev on kakskümmend neli august”), on kirjakeeles endiselt korrektne alalütlev kääne ja järgarv: *sünnipäev on kahekümne neljandal augustil* ehk *24. augustil*.

Arvu punktist oleneb tähendus, nt *sõitke 67 bussiga* ’kuuekümne seitsme bussiga’, aga *67. bussiga* ’kuuekümne seitsmenda bussiga’. Lause *Anda puhkust 20 päevaks* märgib, et lubatakse puhata kakskümmend päeva, aga kui *anda puhkust 20. päevaks*, siis saab töötaja puhata ainult ühe päeva.

Kõige rohkem on küsitud, kuidas vormistada üksikut aastaarvu, kui sellele järgneb sõna *aasta* või lühend *a*. Õige on *2005. aasta ~ 2005. a aprillis, aprillis 2005. aastal ~ 2005. a*, vrd põhiarvuga *aprillis 2005* (kus arvu järel punkti pole). Arvu järele punkti panek ei olene sellest, kas järgneb lühend või sõna, ega sellestki, mis käändes on järgnev sõna. Järgarvu punkti ja sõna (või lühendi) vahel on tühik. Lühendi *a* kui üldtuntud väike-tähtlühendi järele pole punkti tarvis.

Kas loetelus võib kirjutada järgarvud punktita?

Ei, järgarvu punkt jääb alles. Punkt ja loetelukoma sattuvad kõrvuti, nt *on lahti 10., 17., 22. ja 24. oktoobril; 1998., 2001. ja 2004. aasta tulemused; 40., 50., 60. ja 70. sünnipäev*. Vormistada järgarvude loetelu komadeta on viga, ei tohi kirjutada „10. 17. 22. ja 24. oktoobril”.

Kas jaotise tähise viimase numbri järel on punkt?

Jaotise algul on tähise viimase numbri järel punkt, nt

4.5.5. Väliskohakäänded

Punkt on lubatud ära jätta siis, kui tähise viimase numbri ja pealkirja vahel on tühik pikem kui harilik sõnavahe. Samuti pole viimase numbri järel punkti siis, kui tähis on lauses, nt *Peatükis 4.5.5 väidab autor, et ..*

Kas Rooma numbri järel võib punkti kasutada?

Tavaliselt ei vaja Rooma number punkti, sest ta märgibki järg-arvu, nt *õpib XI 'üheteistkümnendas' klassis, elan V 'viiel' korral, sama moodi VII etapi protokoll, IV kvartal, I järgu orden.*

Rooma numbri järel on punkt kohustuslik üksnes siis, kui see tähendab 'esiteks', 'teiseks', 'kolmandaks' jne, nt

I. Sissejuhatus

II. Teema arendus

III. Kokkuvõte

Kas on õige Kanal 2e tegevjuht ja Elizabeth IIse visiit?

Üksinda seisva arvu puhul esitatakse käändelõpp alates osastavast (nt *kuulasin Raadio 7-t ~ Raadio 7t, silmitses poes Nokia 3310-t ~ Nokia 3310t*). Tüve lõpphäälikuid ega tüvevokaali ei näidata, nii on omastavas *Kanal 2 tegevjuht* (mitte „Kanal 2e”), *Raadio 4 meeskond* (mitte „Raadio 4a”), osastavas *kuulas Raadio 4* (mitte „Raadio 4a”), *tänas TV3* (mitte „TV3e”), lühikeses sisseütlevas *tere tulemast Tele 2* (võimalik on ka sse-lõpuga *Tele 2-sse ~ Tele 2sse* või lisandiga *firmasse Tele 2*, ent mitte „Tele 2te”). Õige on kirjutada *jälginis huviga TV3-st ~ TV3st uudiseid, töötab Raadio 2-s ~ Raadio 2s* (mitte „TV3-est” ega „Raadio 2-es”).

Eespool antud juhised kehtivad ka Rooma numbrite puhul, nt *Elizabeth II visiit* (mitte „Elizabeth IIse”), *Karl XII istutatud tamm* (mitte „Karl XIIInda”).

Kas on õige 12-le kanalile ja 1930-ndad aastad?

Kui arvu käände saame teada talle vahetult järgnevast sõnast, on käändelõpp arvu juures liigne, nt *12 kanalile* (väärad on küsijate pakutud variandid „12.le” ja „12-le”), *vähendada 14 eluaastale*, *19 kursusel*, *15 vallas*, *163 dokumendis*, *45 talust*, *440 ruutmeetrist*, *30 tükiks*, *84 uuele doktorile*; *110. aastapäevast* (mitte „110.-ndast aastapäevast”), *20. kuupäevaks*, *1. detsembrist*, *10. klasside* (mitte „10.-ndate”); *XII mööblinäitusele*, *VIII rühmas*, *VI ja VII klassides* ’kuuendates-seitsmendates klassides’. Samuti on piisav *1. oktoobril* ja *1985. aastal*. Paraku näeb viimastegi asemel suurt hulka väärvariante (nt „1-sel oktoobril”, „1-l oktoobril”, „1985ndal aastal”, „1985.-ndal aastal”, „1985dal aastal”, „1985al aastal”).

Ökonoomne on kirjutada ka *1930. aastad*, *1940.–1950. aastatel* ~ *aastail*, *2000. aastate alguses* (mitte „1930ndad aastad”, „1940ndatel–1950ndatel aastatel”, „2000ndate aastate alguses”), vrd ilma *aasta-sõnata* *1930-ndatel* ~ *1930ndatel* ~ *1930-ndail* ~ *1930ndail sündinud isikud*.

Kui arv ja temaga samas käändes olev sõna pole kõrvuti, tuleb arvule lisada käändelõpp, nt *27-s* ~ *27s Euroopa Liidu riigis*, *38-st* ~ *38st nõukogu istungil viibinud liikmest*. Nagu näidetest näha, kirjutatakse käändelõpp arvu järele sidekriipsuga või lausa kokku. Teisiti on alale-, alal- ja alaltütleva käändega, mille lõpud tuleks lisada alati sidekriipsuga, nt *25-le uue kaardi omnikule*, *53-l sooleärritusega patsiendil*, *31-lt komisjoni liikmelt*.

Jäin võistlustel 25. kohale, aga sõbrad tulid 22. ja 31. kohale. Kuidas kirjutada neid järgarve ilma sõnata *koht*?

Võib kirjutada *jäin 25-ndaks ~ 25ndaks ning tulid 22-seks ~ 22seks ja 31-seks ~ 31seks* (mitte „22.-ks”, „22.-seks”, „31.-ks”, „31.-seks”).

Kas peab kirjutama *25-korruseline* või *25 korruseline*?

Arvule *ne-* või *line-*lõpuga omadussõna liitmisel võib kasutada sidekriipsu, ent võib kirjutada ka ilma selleta kokku: *25-korruseline ~ 25korruseline, 13-aastane ~ 13aastane, 27- ja 42-aastane ~ 27- ja 42aastane* (ent mitte „25 korruseline” ega „27. ja 42. aastane”), *14-päevase ~ 14päevase puhkuse ajal, 1,25-miiline ~ 1,25miiline*. Sidekriips on ainuvõimalik lahendus siis, kui kõrvuti sattuksid number 1 ja *l*-täht: *321-leheküljeline*.

On märgata ka liigseid sidekriipse. Nt ei ole õige „42-kohaga buss”, vaid peab olema *42 kohaga buss* (küll aga *42-kohaline ~ 42kohaline buss*). Ei ole õige ka „0,5-koormusega”, vaid *0,5 ~ 1/2 ~ poole koormusega*; „30-krooni suuruse summa” asemel on veatu *30 krooni suurune summa*.

Tekstis on *26aastane naine ja 100protsendiline kasv*. Kuidas neid korrektselt lühendada?

Õige on *26 a naine*, nii ka *40 l katel, 3 m puu, 4 m aisad*. Lühendit ei kirjutata arvuga kokku ega panda ka sidekriipsu. Seega on väär kirjutada nii „26a naine” kui ka „26-a naine”.

100protsendiline kasv on lühemalt *100% kasv*, mitte „100%-line kasv”. Väljendi *100%* saab vahel asendada muuga, nt „100% omaniku” asemel võib olla *ainuomanik*, „100% rahulolu” on *täielik rahulolu*.

Kas 13-ne õpilase tulemused ja üle 40-ne aasta on õigesti kirjutatud?

Ei ole. Siin on omastava käände tüve lõpus olev *ne*-silp kirjutajal segi läinud *ne*-liitelise omadussõna lõpuga. Õige on kirjutada *13 õpilase tulemused ja üle 40 aasta*.

Küll on *ne*-silp õige fraasis *14.35-ne rong* ('kolmekümne viiene'), samuti võib kirjutada *ostsin pileti 12.10-sele bussile* ('kümnesele'). Iseenesest mõista võib tarvitada ka pikemat väljendusviisi, nt *rong, mis väljub (kell) 14.35; ostsin pileti (kell) 12.10 väljuvale bussile*.

Kas arvude vahel on mõttekriips või sidekriips?

Kui on vaja asendada sõna *ja*, on õige sidekriips; kui sõna *kuni*, siis mõttekriips. Seega, järjestikuste arvude vahel võib olla mõtte- või sidekriips, ülejäänud kordadel on õige ainult mõttekriips. „Eesti ortograafia” soovitab ka esimesel juhul lihtsuse pärast mõttekriipsu.⁴ Nt *vanuses 15–20, 15–20-aastased ~ 15–20aastased, 8–11- ja 12–14-aastastest ~ 12–14aastastest, 10–15 minutit, 10.25–10.35, aastatel 1995–1996 ~ 1995–1996 ja 1998–2002, 10.12.2000–10.12.2002, 3.–4.10 ~ 3.–4.10, 3.–7. X, 150–160 °C, lisades 1–3, neid oli seal 30–40, lk-d 25–38, 1.–5. klassi arvestuses, XVIII–XIX sajandil ~ XVIII–XIX sajandil*. Kui arv kirjutatakse tühikuga, on tühik ka mõttekriipsu ees ja järel, nt *17 500 – 23 400, 3700 – 10 250*.

Eeskätt majandus- ja tehnikatekstides kasutatakse arvude vahel mõttepunkte, et vältida mõttekriipsu ja miinusemärgi segiminekut, nt *+2...–5 °C, 18...33%*.

⁴ Eesti ortograafia, lk 80.

Kuidas kirjutada numbritega kakssada kahetsakümmend tuhat kuni kolmsada tuhat? Kas enne kriipsu võib nullirea ära jätta?

Ainuõige on siiski 280 000 – 300 000. Esimese arvu lõpust nullide ärajätt põhjustaks segaduse. *Kolmkümmend kuni nelikümmend protsenti* on õige kirjutada 30–40%, mitte „3–40%”.

Kuidas märkida õppeaastaid?

Õppeaastate kirjutamiseks on mitu võimalust. Arvude vahel võib kasutada

- 1) kaldkriipsu, nt *2004/2005. õa* (punkt on ainult teise arvu järel);
- 2) mõttekriipsu, nt *2004.–2005. õa* (mõlema arvu järel on punkt);
- 3) sidekriipsu, nt *2004.-2005. õa* (ka siin on mõlema arvu järel punkt).

Samamoodi on lubatud *2007/2008. ~ 2007.–2008. ~ 2007.-2008. a korraldused*.

Arvud võib panna ka lühendi järele, ent sellisel juhul punkte pole, nt *õa 2004/2005 ~ 2004–2005 ~ 2004-2005*.

Kas on õige kirjutada aastate 2002/2007 tulemused?

Kaldkriipsu ei kasutata kahest järjestikusest aastast pikemate ajavahemike puhul, seega ei ole „aastate 2002/2007 tulemused” õige. Korrektne on *aastate 2002–2007 tulemused* (või *aastate 2002 ja 2007 tulemused*, kui mõeldakse ainult kahe aasta tulemusi).

Kaldkriips sobib paarismajade numbrite vahele, nt *Ülikooli 17/19*.

Kas sõna *aasta* peab arvule alati lisama?

Kui lause on ilma sõnata *aasta* niigi selge, pole seda vaja, nt *1993 ilmus talt romaan „Piiririik”* (loetakse põhiarvuna, see-tõttu ei ole arvu järel punkti), *25. juunil 2002 sai ebitis lõpuks valmis*. Siiski ei sobi nt „2007 veebruaris”, vaid *2007. a ~ aasta veebruaris, veebruaris 2007*.

Kas on õige kirjutada *toimus 01. septembril 2007* ja *09. jaanuari seisuga*?

Ei ole. Kui kuu on kirjutatud sõnaga, siis kuupäeva numbrist ees nulli ei kasutata: *toimus 1. septembril 2007* ja *9. jaanuari seisuga*.

Soovin kirjutada päeva numbrist ja kuu numbrist koosnevat daatumit araabia numbritena. Kas kuu numbrist järel on punkt?

Sellisel juhul kuu numbrist järel punkti ei panda, nt *13. mail* on *13.05* või *13.5*, *11. novembril* kirjutatakse *11.11* (vrd kolmest komponendist koosnevad *13.05.1995*, *11.11.2000*, kus pole viimase arvu järel samuti punkti).

24. maist 12. juulini on numbritena väljendatult *24.05–12.07* või *24.5–12.7*. Punkt ei kustu enne mõttekriipsu kuu numbrist järelt vaid juhul, kui pärast mõttekriipsu olev kuupäev lõppeb aastarvuga, nt *26.10.–29.11.2006* (mitte „26.10–29.11.2006”).

Päeva numbrist järel on alati punkt, nt *15.–23.12*, *08.–12.03.2004 ~ 8.–12.3.2004*.

Kas on õige kirjutada *29. VI ’95*?

Aastarvust kahe esimese numbrist asemel ülakoma kasutamine on kujundustava, mis ei sobi kirjakeelses tekstis. Seega võib kirjutada *29. VI 95* või *29. VI 1995*.

Kumb kääne on õige: kas 14.–16. juunil või 14.–16. juunini?

Võimalik on kasutada nii alalütlevat kui ka rajavat käänet.⁵

Kas kümnendmurrud kirjutatakse eesti keeles koma või punktiga?

Õige on koma: 0,5 l ~ liitrit, 28,8 g ~ grammi, 7,3 ha ~ hektarit, 1,8 m ~ meetrit pikk.

Kuidas vormistada rahasummasid?

Hindades eraldatakse kroonid ja sendid punktiga, nt *Liiter keefirit maksab 11.90.* (Vrd *maksab 11,9 krooni.*) Tekstis ei kasutata hinnasiltidelt tuttavat mõttekriipsu, nt on õige *Piimaliitri eest maksime 5 kr*, mitte „5.–“.

Kui dokumentides on tarvis võltsimisohu vältimiseks kirjutada summa nii numbrite kui ka sõnadega, märgitakse tavaliselt sõnadega ainult kroonid, nt *525 (viissada kakskümmend viis) krooni ~ kr 40 senti ~ s.*

Kas saade algab 18:20 on õige?

Tundide ja minutite vahel on tavaliselt punkt, nt *saade algab kell 18.20 ja lõppeb 19.10, buss väljub 7.45.*

Täistunde võib esitada nullideta, nt *kauplus on lahti E–P 10–22* (mitte „10.00–22.00“), *etendus algab kell 19* (mitte „19.00“).

⁵ M. Ereht, Lause õigekeelsus. Juhatused ja harjutused. Tartu, 2006, lk 60.

Kuidas kirjutada sporditulemusi?

Meetrite ja sentimeetrite, tundide, minutite ja sekundite eraldajana kasutatakse punkti, mis tähistab eri ühikute piiri, nt *hüppas kõrgust 2.75, tõukas kuuli 9.95* (vrd spordist väljaspool ikka komaga: *2,75 m kõrge, 9,95 m pikk*), *sai aja 2.23* (2 min 23 s). Kümneandiksekundid eraldatakse komaga: *10.30,12* (10 min 30,12 s). Pallimängude seis esitatakse kooloniga, mille ümber on tühikud, nt *Meie kool võitis korvpallis naaberkooli tulemusega 75 : 71*.

Oma Keel 2007, nr 2